

RAZVOJ PISAV

Pisava je grafična predstava predmetov in pojmov z uporabo črk ali drugih znakov. Razen ustnega izročila je pisava prvi način sporazumevanja med ljudmi in prvo sredstvo, ki je omogočilo shranjevanje in širjenje podatkov. Poglejmo si razvoj pisave.

Pisave so se razvile iz slik. Praljudje niso vedeli pisati, zato so pomembne dogodke oz. pojave upodabljali. Tako so nastale jamske poslikave. Slikali so na stropu jam, njihovi motivi so bile živali, ženske, lov itd. Za slikanje so uporabljali barvila, kot so oglje, rastlinsko in živalsko maščobo. Obrisi rok so veljali za podpis.

Okoli 3000 let pr.n. št. so Sumeri izumili slikovno pisavo ali piktografijo. Slikovna pisava je temeljila na slikovnem elementu ali piktogramu, ki že s svojo podobo pove, za kateri predmet gre. Tako še dandanes pišejo Eskimi in ameriški Indijanci. Istočasno je nastal podobopis ali hieroglifi, okoli 3100 let pr.n. št. To pisavo so uporabljali Egipčani, je kombinacija samoznakov z zlogovnimi in abecednimi elementi.

Pisava se je razvijala naprej, dodajali so nove znake za pojme kot so ljubezen, prijateljstvo. Tako je nastala pojmovna pisava ali ideografija. Sestavljena je iz znakov ali ideogramov, ki pomenijo posamezne besede oz. ideje, ni neposredno v zvezi s pomenom znaka. Pojmovna pisava je bila najprej besedna, nato zlogovna, kasneje glasovna. Danes besedno pisavo uporabljajo Kitajci, zlogovno pa Japonci.

Okoli leta 1000 pr.n. št. pa so Feničani izumili glasovno ali črkovno pisavo. Iz te pisave se je razvilo več pisav kot hebrejska, arabska, grška in indijska pisava.

Za razvoj evropskih pisav je najpomembnejša grška pisava. Razvila se je iz feničanske pisave okoli 7. stol. pr.n. št. Grki so dodali še znamenja za samoglasnike in dobili abecedo oz. grški alfabet z 24 črkami.

Iz grške pisave se je razvila latinica okoli 6. in 5. stol. pr.n. št. Je osnova za večino evropskih jezikov. Uporabljali so jo Rimljani, sprva je imela 19 črk, kasneje so jo izpopolnili na 23 črk.

Ker je prevladovalo pisanje na pergament je nastala karolinška minuskula v 8. stol. To je poševna pisava malih latiničnih črk. V 12. stol. pa se je razvila gotica. Od latinice se razlikuje, ker je lomljene, zašiljene in iztegnjene oblike.

. Pisali so jo v poznem srednjem veku, nato so jo v večjem delu Evrope opustili, le Nemci so jo ohranili do leta 1942.

Ker so italijanski humanisti zavračali gotico je v 15. stol. nastala humanistična pisava oz. humanistična latinica. Iz nje se je razvil tudi slovenski jezik.

V Evropi pa je v rabi ne le latinica, ampak tudi cirilica. Cirilica je priredba grških pisanih črk, ki so jim dodali nove črke za posebne slovanske glasove. V cirilici pišejo Črnogorci, Bolgari, Makedonci, Rusi, Srbi...

RAZVOJ SLOV. PISAVE

Slovenski jezik je bil prvič zapisan v Brižinskih spomenikih in sicer v karolinški minuskuli leta 1000. Pomembni sta prvi slovenski knjigi Primoža Trubarja, Abecednik in Katekizem iz leta 1550, napisani v gotici.

Primož Trubar je na prigovarjanje koprškega škofa Vergerija opustil gotico in začel pisati v humanistični pisavi, ker pa v humanistični latinici ni bilo ustreznih črk za nekatere slovenske glasove, se je odločil za poenostavljen nemški način zapisovanja. Kasneje sta ga njegova sodobnika Sebastjan Krelj in Adam Bohorič popravili. Adam Bohorič je napisal slovnico slovenskega jezika Zimske urice leta 1584 in tako je nastala bohoričica. Bohoričica je podobna današnji slovenski pisavi, razlike so pri sičnikih (s, z, c) in šumnikih (š, ž, č). Ob koncu 18. stol. prvi polovici 19. stol. so poskušali popraviti bohoričico. Hoteli so ločiti ozke in široke E-je. Tako je pisal Valentin Vodnik.

Peter Dajnko in Fran Metelko sta pa poskušala odpraviti pomanjkljivosti bohoričice, tako da sta sestavila novi pisavi, ki sta imeli poleg latiničnih črk, tudi cirilične. Nastali sta metelčica in dajnčica. Dajnčica je bila v rabi od leta 1824 do 1839, zlasti na vzhodnem Štajerskem. Dajnko je svojo pisavo predstavil leta 1824 v knjigi Učbenik slovenskega jezika. Metelčico je Metelko predstavil v svoji slovnici leta 1825. pogosto so metelčico imenovali kar krevljica. Ta pisava je bila odgovor na Kopitarjevo zahtevo 1 glas je 1 črka.

Tema dvema pisavama sta nasprotovala Matija Čop in France Prešeren. Tako je v 30. letih 19. stol. bila črkarska pravda. Končala se je z vladno prepovedjo metelčice in dajnčice. Nekaj časa je obveljala bohoričica, vendar jo je vedno bolj izpodrivala gajica.

Gajica je latinična pisava, imenovala po Ljudevitu Gaju, ki je za hrvaški jezik priredil češko latinico s strešicami za šumevce. Leta 1845 je dokončno zmagala gajica.

Slovenska pisava je ves čas latinica, le da so se nekateri glasovi v različnih obdobjih pisali različno. Zdaj pišemo z isto črko več glasnikov in obratno oz. isti glasnik včasih pišemo z raznimi črkami.

Pisave so bile zmeraj del človekovega razvoja. Iz preprostih slik na jamah smo prišli do več kot 100 različnih pisav. Slovenska pisava je potrebovala veliko časa preden je dobila svojo izpopolnjeno obliko. Razvila se je iz latinice, preko karolinške minuskule, gotice, bohoričice se je dokončno ustavila pri gajici.